

igazgató arról a feladatsorról szólt, amelyet az úttörők végezhetnek a Rákóczi-hagyományok gyűjtésében, s amelyek még a középiskolásokra és a felnőttekre várnak. Már az elmúlt esztendőben sürgető felhívásként beszélt *Csermely Tibor*, a HNF megyei titkára a földrajzinév-gyűjtő munka halaszthatatlanságáról, most pedig a tervről szólt, amely a Népfront irányításával – várhatóan – hamarosan eredménnyel jár.

Régi kedves vendége a vásárosnaményi járásnak *Rakó József*, az Őrsvezető főszerkesztője, aki lelkesedésével számos úttörő honismereti akció elindítója, motorja volt, s fáradszaktól való elindulásával remélhetően az is marad. *Péter Imre* bácsi közlegő dolgainkra hívta fel a figyelmet, amikor a szakmunkásképzés 100 évéről beszélt – arról a munkáról, amelyet a gyűjtés összletével kiadványként láthatunk viszont egy-két éven belül. Nem szabad elfeledkezünk azokról a pályamunkákról, amelyeket a diákok hoztak a táborba. Valamennyi úttörőcsapat történetet dolgoz fel, s ezek a Hagyományörző Múzeum anyagát gazdagítják majd. A szakcsoportok szinte erőn felüli feladatot vállaltak, s hét végére újabb pályamunkák készültek. A földrajzinév-gyűjtők Tiszavid földrajzi neveit gyűjtötték, s foglalták össze. A hagyományörző csoport szokás- és életkörülményeket, bútorzatleírásokat, táplálkozási szokásokat, hiedelmeket, népi gyermekjátékokat, díszítőművészeti dokumentumokat gyűjtött. A helytörténeti csoport válogató bibliográfiát készített a napilapokban és folyóiratokban 1979–1981. között megjelent cikkekből, munkájuk a járási könyvtár által készített Vásárosnaményi bibliográfia része lesz.

Rövid szabolcsi kirándulásra is elmehettünk gondos vendéglátóink, a városi tanács és az ERDÉRT jóvoltából. Baktalórántházán a XVI. században épült templomot, Ófehértón a XV., illetve XII. században készült freskót láttuk, a két katolikus lelkész idegenvezetésével. Nyírbéltek 1241-ben épült katolikus templomával és a helyi szakkörvezető által földvárnak vélt dombjával kínált látnivalót.

Jávor Ágnes

Megyei honismereti úttörőtábor Biharkeresztesen

1981-ben ötödik alkalommal találkoztak azok a hajdú-bihari úttörők, akik szívügyüknek tekintik, hogy megismerkedjenek a szűkebb hazával, annak történelmi és néprajzi hagyományaival, növényzetével és állatvilágával, a táj és az ember változásaival, a területen élő nemzetiség hagyományörzésével. A tábor központja Biharkeresztes volt, és 48 gyermek, 7 felnőtt vezető, ugyanennyi ifjvezető vett benne részt. A

vezetőgárda mozgalmi irányítója *Lugosi István*, szakmai vezetője *Héthy Zoltán* volt. Az Őrsök (kutatócsoportok) a következő elnevezésekkel, kutatási területen működtek az alábbiak irányításával: BOGÁNC (természetkutató – *Szin-csak János*), SZILKE (tárgyi néprajz – *Zsupos Zoltán*), FORRÁS (szellemi néprajz – *Szöllősi Kálmán*), IDŐGÉP (úttörőtörténet – *Szűcs József*), ALBINA (magyarul: Méhecske, nemzeti-ségi – *Teberán Mária*).

A természetkutatók már az elmúlt években is szorgalmasan gyűjtötték a táj jellegzetes növényeit, készítettek fotókat az állatvilágról, figyelték meg az élőlények alkalmazkodását. Foglalkoztatta őket a környezetvédelem is. Most az Esztár melletti Körtyvélyesi-erdőt és a hencidai Csere-erdőt keresték fel, amelyek rövidesen természetvédelmi területek lesznek. Meglátogatták még a bojti lápvegetációt és a Keresztes melletti Kutas-eret.

A tárgyi néprajz iránt érdeklődők Ártádon, Bojtán, Toldon és Nagykerekiben jártak. Ők a hagyományos parasztporták alaprajzát készítették el. Meglepetéssel tapasztalták, hogy Ártádon nem találtak már hagyományos parasztportát. Örömmel fedeztek fel viszont egy kisgyereket, aki agyagból saját maga készít gyermekjátékokat. Szép „zsákmánynak” könyvelhető el az 1802-ben készült kézi őrlőmalom. A tábort kiállítást festett, faragott tékával, edényekkel, székérekkel, komlószárítóval, valamint a kenderfeldolgozás eszközeivel gyarapították.

A szellemi néprajzosok megvizsgálták, hogy az emberek életmódváltozása mennyiben befolyásolja a hagyományokat, alakít-e ki új szokásokat. Hencidán és Nagykerekiben sikerült érdekes feljegyzéseket készíteni a régi népdalokról, a hajdani betyárokról. Hencidán Kossuthról szóló legendát is hallottak egy emlékmű kapcsán.

Az úttörőtörténeti csoport tagjai olyan csapatok történetét kutatták fel, amelyek elsősorban a tanyákon és kisebb településeken működtek, majd az összevonások, körzetesítések során önállóságuk megszűnt. Így megtudták, hogy 9 tanyasi úttörőcsapat dolgozott igen jól és igazi romantikával. Készítettek interjúkat is az említett időszakban dolgozó úttörővezetőkkel.

A nemzetiségi Őrs tagjai azokból a helységekből kerültek ki, ahol jelentős számú román nemzetiség él, így például Körösszakálból, Körösszegapátiból, de a Békés megyei Méhkerékről is. Gyűjtötték a nemzetiségi kultúra továbbélésének tárgyi és szellemi bizonyítékait, továbbá a Körösszegapátiban tervezett román tájához gyűjtötték tárgyi emlékeket.

A gyűjtő- és feldolgozónapok mellett a tábor területén sem unatkoztak az úttörők. Tartottak számukra előadást a honismeretről, régészetről filmvetítéssel, diával színesítve. Meglátogatták a Berettyóújfalui melletti Herpályon az öt

éve folyó szovjet–magyar ásatásokat. Egész napos autóbussz-kirándulással keresték fel a bihari rész történelmi és irodalmi emlékhelyeit. A befejezés előtt honismereti „akadályversenyen” foglalták össze a megtanultakat. A zárónapon pedig a gyűjtött anyagaikból rendezett kiállítást bárki megtekinthette.

Meg kell említeni azokat az üzemeket, vállalatokat, szerveket, akik minden évben segítik a tábor működését, így: a TIVIZIG berettyóújfalusi üzemrénkörségét, az Ipari Szövetkezetet és a Csepel Emelőgépgyárat Biharkeresztesen, a Kavicsbánya Vállalat ártándi üzemét, a BM határőrséget. Őnzetlen segítségük és a vezetők, táborozók töretlen lelkesedése lehetővé teheti, hogy ennek az eltelt öt évnek sikeres folytatása legyen a további években is.

Harasztosi Csaba

Az I. Rákos menti faragótábor

Július 4–18-ig adott otthont, nekünk ffaragóknak a Dózsa Művelődési Ház. A tábor célja játszótéri gyermekjátékok készítése, egymás munkájának megismerése, tapasztalatcsere, hagyományteremtés volt. A tábor anyagi alapját a Fővárosi Tanács V. B. művelődési főosztálya teremtette meg.

A tábor szervezői igyekeztek az egész ország területéről felkérni ffaragókat. Össze is jött 18 ember, akik között egyetlen nőként én is helyet kaptam. Az ízlést és széperzéket formáló köztéri gyermekjátékokat *Bánkúti István* szobrászművész irányításával gondoltuk ki, s csináltuk meg: a népművészeti elemekkel díszített, tölgy- és akác-fából faragott „bástyát”, az egyensúlyozót, a mérleghintát, az ivókutat és a többi játékokat. A játszótér kiviteli tervét *Csiszér Miklós* építész készítette.

A közös munka mellett mindenkinek lehetősége volt önálló alkotótevékenységre. Készültek még borotvatokok régi geometrikus faragással, többretű retesszel, tükrösök, amiket karcoltunk, utána korommal bedörzsöltük, kanalak, ivócsanak áttört füllel, s még sok-sok tárgy. Rendeztünk egy közös kiállítást is, így képet kaptunk egymás tevékenységéről és a látogatók is véleményt tudtak mondani, hogy megőriztük-e a népművészet elvét, megőriztük-e a használhatóság és a szépség egységét?

Nagyon boldog voltam, hogy együtt dolgozhattam *Barcsi Zoltánnal*, aki többek között Tamási Áron kopjafáját is tervezte Farkaslakára. Nagy figyelemmel hallgattuk előadásait a magyar néprajzról, az eredetkutatás legújabb eredményeiről, a kopjafák jelrendszeréről és jelentéstartalmáról.

A tapasztalt, gyakorlott faragók mellett részt vettek néhányan olyanok is, akikben egyelőre még csak a kedv és a lelkesedés volt meg. Akik most ismerkedtek a szerszámmal, a ffaragással, főként pedig *Fónay József* idős ffaragó hasznos szakmai tanácsaival.

Azt hiszem, az élményekkel távozó amatőröknek is köszönhető lesz, ha több városunkban nem a rideg, vasbeton játékok, hanem ötletekben gazdag, élvezhetőbb faépitmények, játékok csalogatják majd a gyerekeket a lakótelepi udvarokra.

Torma Katalin

Búcsú Schneider Miklóstól

Fájdalmas búcsú ez, nemcsak az én, hanem mindnyájunk számára. Oly hirtelen hagyta magunkra, hogy még mindig nem akarjuk tudomásul venni a valóságot. Különösen nehezen veszem tudomásul én, akinek éppen eltávozásod előtt néhány nappal roppant fáradtan, de nagy megnyugvással – mutatd be az új megyei levéltárat, azt is mondhatnám: életed munkájának betetőzését. Terveket szőttünk, sőt öt évre ki is dolgoztuk a feladatokat. S most életrajzodat olvasom, hogy emlékezetbe vessem, honnan indultál, mikor, s mit értél el az alatt a majdnem fél évszázad alatt, amióta – 1933-ban Székesfehérváron – elindultál a világba.

Sok helyen szívtd magadba a tudást. Sokfelé is osztottad szét, amióta a szombathelyi, a székesfehérvári, a budapesti Fazekas Gimnázium után a Budapesti Pedagógiai Főiskolán orosz szakos tanári, majd a Szegeci József Attila Tudományegyetemen történelem–orosz szakos tanári oklevelet szerzettél. Rövid tanári pálya, s kitűnő indítatásod nyomán (édesapád 1928–1936 között a Fejér, majd 1945-ig haláláig a Vas megyei Levéltár vezetője volt) a Szentesi Állami Levéltárban folytattad munkádát, hogy megfelelhess egy új, önálló feladatnak. Ugyanis 1968-tól – új feladatkörben – Te irányítottad a Nógrád megyei Levéltár leköltöztetését Budapestre. És Te kaptad a feladatot a múzeum régi épületének átalakíttatására is, hogy végleges, rangjának, szerepének, a követelményeknek megfelelő megyei intézménnyé válhasson a levéltár. Irányításod alatt azzá vált, miközben megfeszítve dolgoztál ezernyi más feladat ellátásán. Tagja voltál a Történelmi Társulatnak, elnöke ugyanezen társulat Nógrád megyei csoportjának. Az 1970. év elejétől a HNF Honismereti Munkabizottságának elnökeként szervezted, irányítottad a honismereti mozgalmat. Társzerzője voltál a Pusztaszertől – Pusztaszertig c. dokumentumgyűjteménynek, a Szuro nyok árnyékában c. kötetnek, a Salgótarján története c. kiadványnak, a Nógrád megye története című monográfiának, összeállítója a Hódmező-